

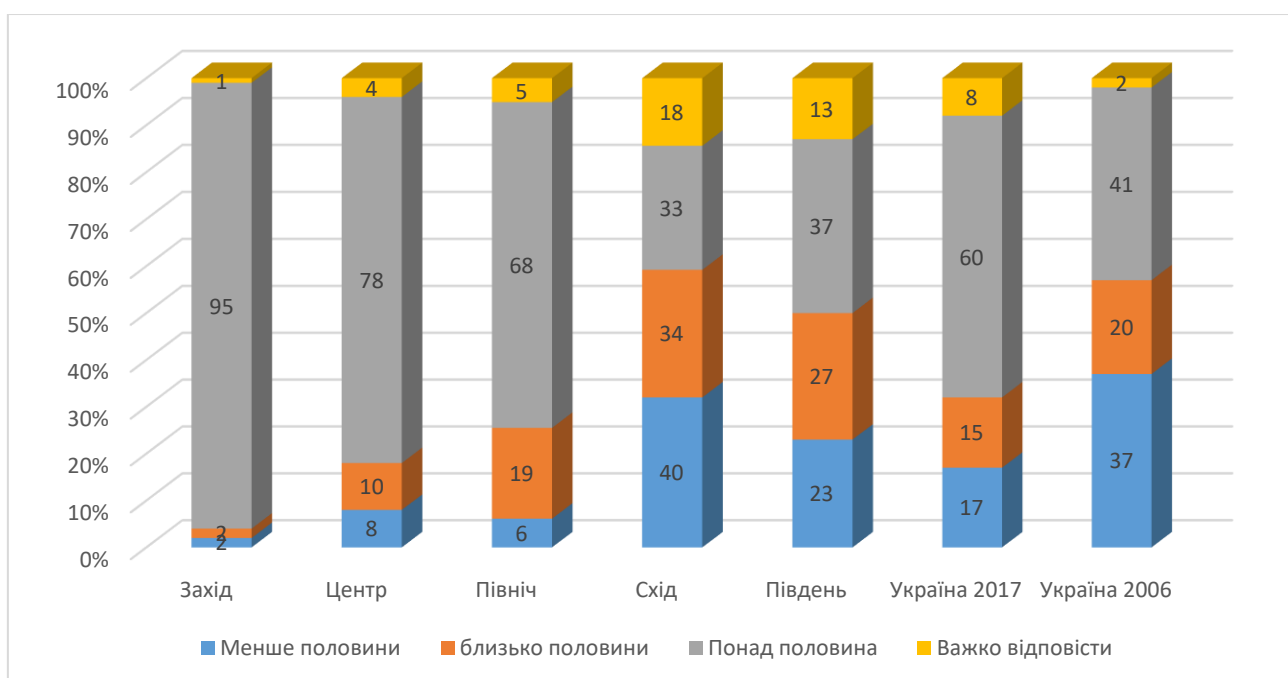
16 травня 2023 р. на засіданні вченої ради Інституту української мови НАН України рекомендовано до друку рукопис колективної монографії «**Територіальні та соціокультурні умови функціонування української мови в Україні**» (Київ, 286 с. комп'ютерного тексту). Відповідальний редактор – **С. О. Соколова**, доктор філологічних наук, професор, в.о. завідувача відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України. Прорецензували працю **Є. А. Карпіловська** – доктор філологічних наук, професор, завідувач відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України; **П. О. Селігей** – доктор філологічних наук, завідувач відділу слов'янських мов Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України; **Г. В. Шумицька** – доктор філологічних наук, професор кафедри соціології і соціальної роботи Ужгородського національного університету.

У монографії представлено результати дослідження мовної ситуації України, виконаного протягом 2016 – 2020 рр. співробітниками групи соціолінгвістики Інституту української мови НАН України. Уперше на великому фактичному матеріалі апробовано методику комплексного багатокомпонентного аналізу, до якого залучено результати статистично достовірного соціологічного опитування, здійсненого завдяки участі в міжнародному науковому проєкті, фінансованому Фондом Фольксваген, та власного опитування цільової аудиторії (студенти та викладачі закладів вищої освіти, працівники закладів середньої освіти), матеріали фокус-групового дослідження, аналіз мовних біографій та медійних текстів. На цьому матеріалі висвітлено основні особливості перебігу мовних процесів у різних регіонах країни і серед мовців із різними соціальними характеристиками.

Особливу увагу приділено функціонуванню мови в освіті, у засобах масової комунікації, сфері обслуговування, серед молодого покоління тощо. Динаміку розвитку мовної ситуації простежено шляхом порівняння з її попередніми зрізами, зокрема з проведеним 11-ма роками раніше опитуванням

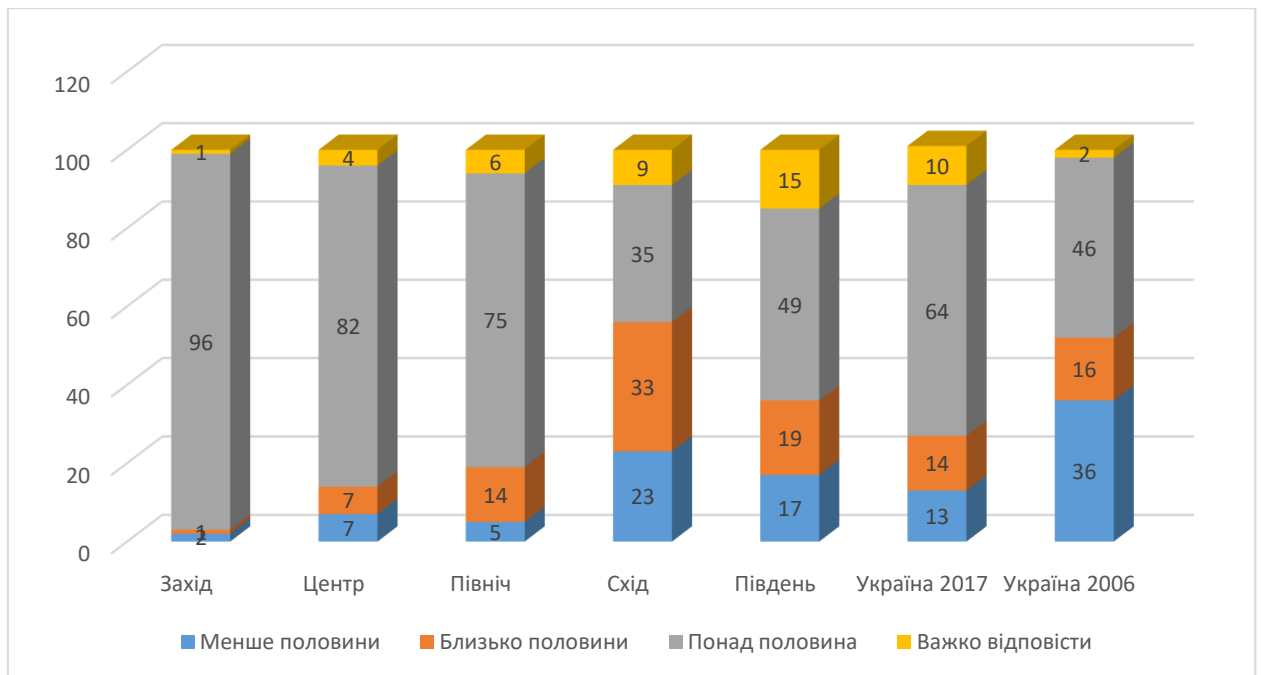
проєкту INTAS. З метою глибшого розуміння процесів мовного розвитку у праці схарактеризовано також еволюцію мовного законодавства й особливості його реалізації в реальному часі, висвітлено дискусії навколо мовного питання.

Працю ілюстровано великою кількістю таблиць, рисунків і діаграм. Одна з діаграм за матеріалами монографії наочно ілюструє неоднорідність вживання української мови за регіонами в такій сфері, як державне управління, щодо якої це чітко прописано в законодавстві: мова сфери державного управління – українська.

Розподіл відповідей на запитання *У населеному пункті, де Ви мешкаєте, скільки людей, на Вашу думку, розмовляє українською мовою в державних закладах?* за регіонами

Так само за майже повного формального охоплення українськомовною освітою учнів загальноосвітніх навчальних закладів (у 2019 році українською мовою навчалися майже 90% учнів), реальна мовна ситуація в школах була неоднозначною і корелювала із загальною мовною ситуацією в регіоні.

Розподіл відповідей на запитання *Скільки людей, на Вашу думку, розмовляє українською мовою в населеному пункті, де Ви мешкаєте, у школах?* за регіонами, %

Монографія має таку структуру:

Розділ 1. «Основні проблеми дослідження сучасної мовної ситуації України (С. О. Соколова, Г. М. Залізник, В.М. Труб)

Розділ 2. «Роль мови у формуванні національної ідентичності» (Л. Т. Масенко)

Розділ 3. «Українська як державна мова України (С. О. Соколова)

Розділ 4. «Територіальні особливості мовної ситуації у сфері шкільної освіти України» (О. М. Данилевська, С. О. Соколова)

Розділ 5. «Мовна ситуація у сфері ЗМІ та культури в Україні» (О. Г. Руда)

Розділ 6. «Мовна поведінка молоді у білінгвальному місті» (І. М. Цар)

Розділ 7. «Мовна політика і мовна ситуація у сфері торгівлі й послуг в Україні» (М. О. Гонтар)

Основну роботу над текстом було завершено наприкінці 2020 року, після чого почалася її підготовка до друку як цілісного видання. На той момент в Україні спостерігалось певне співвідношення у функціонуванні української та російської мов, яке мало досить виражену територіальну конфігурацію, а зміни, що відбувалися, зокрема й завдяки законодавчому врегулюванню

мовного питання, були поступовими і піддавалися спостереженню і певному вимірюванню.

Зважаючи на зміни, які відбулися у мовній свідомості громадян України з початком повномасштабної російсько-української війни, уже написані розділи монографії переорієнтовано з погляду актуальності отриманих результатів і накреслено завдання подальших досліджень.

Книгу адресовано мовознавцям, соціологам, політологам, журналістам, фахівцям із державного управління і мовного планування.